

ספרות עברית וכללית

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון: דרמה	–	40 נקודות
פרק שני: שירה	–	60 נקודות
סך הכול	–	100 נקודות

שני הפרקים בבחינה הם **חובה**.

בפרק **הראשון** (דרמה) יש לענות על שאלה **אחת** (40 נקודות).

בפרק **השני** (שירה) יש לענות על **שתי** שאלות ($60=30 \times 2$ נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.

(2) יש לשים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – דרמה (40 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 1–6.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

1. יצירות ספרות שואפות לעיתים לא רק לספר סיפור אלא גם לטלטל את עולמם של הצופים או הקוראים ולגרום להם לבחון את עולמם מחדש.

הסבירו מה בעלילת הטרגדיה שלמדתם ובדמויות שבה מטלטל את עולמם של הצופים או הקוראים וגורם להם לבחון את עולמם מחדש. בססו את דבריכם על דוגמאות מן הטרגדיה.

2. תארו את הסבל שאיתו מתמודד הגיבור (או הגיבורה) בטרגדיה שלמדתם, והסבירו מה גרם לסבל זה. מהי התובנה (או התובנות) העולה בסיום המחזה בעקבות הסבל? הסבירו והדגימו את דבריכם.

3. תארו נקודת כוח ונקודת חולשה בדמותו של גיבור הטרגדיה (או בדמותה של גיבורת הטרגדיה) שלמדתם. הסבירו כיצד השילוב בין נקודת הכוח ובין נקודת החולשה בדמות מניע את העלילה הטרגית במחזה.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

4. תארו מערכת יחסים בין דמויות במחזה שלמדתם.

האם לדעתכם היחסים בין הדמויות מייצגים תופעה רחבה יותר בחברה האנושית? הסבירו את דבריכם.

5. יצירות ספרות שואפות לעיתים לא רק לספר סיפור אלא גם לטלטל את עולמם של הצופים או הקוראים ולגרום להם לבחון את עולמם מחדש.

הסבירו מה בעלילת המחזה שלמדתם ובדמויות שבו מטלטל את עולמם של הצופים או הקוראים וגורם להם לבחון את עולמם מחדש. בססו את דבריכם על דוגמאות מן המחזה.

6. בחרו בשתי סצנות שנגעו לליבכם מן המחזה המודרני שלמדתם.

תארו כל אחת מן הסצנות שבחרתם, והסבירו מה נגע לליבכם בכל אחת מן הסצנות.

פרק שני – שירה (60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 7–23 (לכל שאלה – 30 נקודות)

קובץ ב**7.** קראו את השיר, וענה על השאלה שאחריו.**ישנה בחיק ילדות / יהודה הלוי**

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים פנערת ננערו!
 הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
 והתנערי מן הזמן, כצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
 דאי כדרור למצא דרור ממעלה / ומתולדות ימים כימים יסערו.
 הי אחרי מלכך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב ה' נהרו!

כיצד באה לידי ביטוי בשיר זה הקריאה של המשורר להתעוררות רוחנית?
 בתשובתכם הסבירו גם שני אמצעים אומנותיים התורמים לעיצוב הקריאה של המשורר להתעוררות רוחנית.

8. קראו את השיר, וענה על השאלה שאחריו.**זמן הנערות חלף / טדרוס אבולעאפיה**

זמן הנערות חלף והלך - / ולעבד אל אני צועק ונמלה
 ושב כל בטחוני על אדני / והוטל כל יהבי בו והשלך.
 ובמה, בן אנוש, יגאה לבבך / בממלכה שפלה שבחדלך?
 הלא כל היצור עפר ואפר - / ואיך תגאה עלי עפר במשלך?
 וממשלת זמן אמצא, ואתאב / מצא מסלול לעולם בא ומהלך.
 ואמרתי ללץ, כי רם לבבו / למען בזמן משל ומלך:
 "אני אמלה בעולם הנפשות - / ועל עולם מלכלך לך מלך-לך!"

פרשו את ההכרזה של המשורר בשני הבתים הפותחים את השיר, והסבירו את הקשר בין הכרזה זו ובין השיר כולו.

9. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ / חיים נחמן ביאליק

- בית 1
הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,
וְהִי לִי אִם וְאַחֻזָּה,
וְיִהְיֶה חִיקְךָ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,
קַן־תְּפִלוֹתֵי הַנְּדָחוֹת.
- בית 2
וּבָעֵת רַחֲמִים, בִּין־הַשְּׁמָשׁוֹת,
שְׁחִי וְאַגֵּל לָךְ סוּד יְסוּרִי:
אוֹמְרִים, יֵשׁ בְּעוֹלָם נְעוּרִים –
הֵיכָן נְעוּרִי?
- בית 3
וְעוֹד רַז אֶחָד לָךְ אֶתְּוֹדָה:
נִפְשִׁי נִשְׁרָפָה בְּלֶהֱבָה;
אוֹמְרִים, אֶהְבֶּה יֵשׁ בְּעוֹלָם –
מֵה־זֹּאת אֶהְבֶּה?
- בית 4
הַכּוֹכָבִים רָמוּ אוֹתִי,
הָיָה חֲלוֹם – אֵךְ גַּם הוּא עָבָר;
עָתָה אֵין לִי כְּלוֹם בְּעוֹלָם –
אֵין לִי דָבָר.
- בית 5
הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,
וְהִי לִי אִם וְאַחֻזָּה,
וְיִהְיֶה חִיקְךָ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,
קַן־תְּפִלוֹתֵי הַנְּדָחוֹת.

סודות עשויים להכביד על מי שנושא אותם, ואילו חשיפה שלהם יכולה להביא להקלה.

הסבירו מה הם הסודות של הדובר בשיר, וכיצד הם משפיעים עליו.

על פי השיר, האם לדעתכם חשיפת הסודות לאורך השיר גורמת לדובר הקלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

10. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

היא יושבה לחלון / חיים נחמן ביאליק

היא יושבה לחלון	בְּעֶרְב כִּי־אָצֵא
וְשׁוֹרְקָה שְׁעָרָה,	אֶל מְשֻׁעוֹל הַקָּמָה -
בְּעֵינֵיכֶם הִיא פְּרוּצָה	וְרַחֲלָה אֵין עָמִי -
וּבְעֵינַי הִיא בָּרָה.	אֵין עָמִי הַנִּשְׁמָה.

מֶר לִי מֶר, לִבִּי	מֶר לִי מֶר, לִבִּי
הַיּוֹם עָלֵי רָע,	הַיּוֹם עָלֵי רָע,
אִם רַחֲלָה אֵינָנָה -	אִם רַחֲלָה אֵינָנָה -
אֲנִי אָנָּה בָּא?	אֲנִי אָנָּה בָּא?

פֶּה יֵשׁ לְבָרִיּוֹת	שִׁבְלִים, גְּבֻעוֹלִים,
וְהוֹלְכוֹת הֵן רַכִּיל,	לְרַחֲלָה שָׂאוּ שְׁלוֹמִי
אֶךְ רַחֲלָה לִי הִיא	וְעֵנּוּ בִי: אִם תֵּאָחֵר -
וְאֲנִכִּי לְרַחֵל.	וּמִתִּי בְּמִקְוָמִי.

מֶר לִי מֶר, לִבִּי	מֶר לִי מֶר, לִבִּי
הַיּוֹם עָלֵי רָע,	הַיּוֹם עָלֵי רָע,
אִם רַחֲלָה אֵינָנָה -	אִם רַחֲלָה אֵינָנָה -
אֲנִי אָנָּה בָּא?	אֲנִי אָנָּה בָּא?

כיצד מצטיירת דמותו של האוהב בשיר, ומהו התפקיד של החברה בהארת דמותו? הסבירו והדגו את דבריכם.

11. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

זמר נוגה / רחל

בית 1
הַתְּשִׁמֶע קוֹלִי, רְחוּקִי שְׁלִי,
הַתְּשִׁמֶע קוֹלִי, בְּאֶשֶׁר הִנֵּה -
קוֹל קוֹרָא בְּעֵז, קוֹל בּוֹכָה בְּדָמִי
וַיַּעַל לְזִמּוֹן מְצוּהָ בִּרְכָה?

בית 2
תִּבֵּל זוֹ רֵבָה וְדִרְכִּים בָּהּ רַב.
נִפְגְּשׁוֹת לְדָק, נִפְרָדוֹת לְעַד.
מִבֶּקֶשׁ אָדָם, אֶף כּוֹשְׁלוֹת רִגְלִיו,
לֹא יוֹכֵל לְמַצֵּא אֶת אֲשֶׁר אָבַד.

בית 3
אַחֲרוֹן יָמֵי כָּבֶד קָרוֹב אוֹלִי,
כָּבֶד קָרוֹב הַיּוֹם שֶׁל דְּמָעוֹת פְּרִידָה,
אַחֲכָה לָךְ עַד יָכֵבוּ חַיִּי,
כְּחֻכּוֹת רַחֵל לְדוֹדָה.

על פי הבית השני, הסבירו והדגימו מהי תפיסת העולם של הדוברת בשיר.
האם תפיסה זו באה לידי ביטוי גם בבית הראשון ובבית השלישי בשיר? הסבירו והדגימו את דבריכם.

12. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ימים לבנים / לאה גולדברג

- בית 1
ימים לבנים, ארפים כמו בקיץ קרני החמה.
שלוחות בדידות גדולה על מרחב הנחר.
חלונות פתוחים לרוחה אל תכלת דממה.
גשרים ישרים וגבוהים בין אתמול ומחר.
- בית 2
לבבי התרגל אל עצמו ומונה במתינות דפיקותיו.
ולמתק הקצב הרך נרגע, מתפייס, מותר,
כתינוק מזמר שיר ערשו טרם סגור את עיניו,
עת האם הלאה נרדמה ופסקה מזמר.
- בית 3
כל-כך קל לשאת שתיקתכם, ימים לבנים וריקים!
הן עיני למדו לחיך וחדלו משכב
לזרז על לוחשעון את מרוץ הדקים.
ישרים וגבוהים הגשרים בין אתמול ומחר.

לפניכם קטע מיומן שכתבה לאה גולדברג. קראו את הקטע, וענו על השאלה שאחריו.

מתוך בדידות ושעמום ניגשת אני הפעם לכתיבת יומן. הבדידות, השעמום, אינם מדכאים [...] הבדידות אומנם מוחלטת. [...] ואני מתפלאת בעצמי עד כמה זה אינו נוגע בי. אני אפילו לא נוגה [עצובה]. מובן, יש רגעים... אבל רוב היום מצב רוחי מצוין [...] ואני שבעת רצון.

(יומני לאה גולדברג, עריכה: רחל ואריה אהרוני, 2005, עמ' 216)

האם לדעתכם השיר מבטא חוויה דומה לחוויה המתוארת ביומן? הסבירו והדגימו את דבריכם.

13. קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

הילדים / יהודה עמיחי

בית 1 הילדים רצים יום יום במגרש המשחקים.
בתנועות רגליהם הקטנות הם מסובכים
את כדור האדמה כמו בקרקס,
הם רוצים להיות לוליגנים וקוסמים.

בית 2 הילדים מודים לנו ערב ערב שהבאנו אותם
לעולם. בנימוס יפה הם זוקפים את עצמם
במטותיהם ובזרועות עתיד קטנות
הם נתלים על ערף קשה, געגועי
הוריהם הם צעצועיהם.
אחר כך הם שוכבים על הגב
כצירי תקרות בבת־תפלה
ומצירים להם שמם יפים.

בית 3 אני פותח את החלון:
כל החלל החיצון עובר דרך החדר
ואני סולח אז להורי שעשו אותי.
אני יושב ליד הילדים עד שהם נרדמים
ואני אומר שבע פעמים
כמו בתפלת הנעילה ביום כפור:
"אני לא אלהים",
שבע פעמים,
אני לא אלהים.

א. מהי תפיסת ההורות העולה משש השורות המסיימות את השיר? הסבירו והדגימו את דבריכם. (20 נקודות)

ב. בחרו מן השיר בתמונה נוספת המבטאת את תפיסת ההורות של המשורר, והסבירו אותה. (10 נקודות)

14. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

השחינים / אגני משעול

בית 1 זקנות מן הדיור המוגן
באות בדיוק בעשור לשחות.
לאט הן משקיעות את גופן בתוך המים
ואז הן צפות שם על פני מסלולי השחיה
ורק עיניהן נוצצות מתחת לכובעי הגומי הורדים.

בית 2 מפעם לפעם הן מתהפכות על גבן
ומפרפרות כטובעות במוכן הרחב יותר
ואבריהן שהתמזגו כבר זה בזה
עד שאין הם ראויים עוד לשמם
מבצבצים פה ושם מן האדוות
כאלו ותר שם מישהו על זוטות כגון אלו.

בית 3 אך אנו השחינים האמתיים הקורעים את המים,
שגופינו השחמים מבריקים בשמש
ושרירינו חוגגים את התנועה,
אנו המגיחים מפעמקים
ובראות מלאות צוללים שוב לתוכם,
מתקשים להתגבר על הנאתנו הכמוסה
לחלף כחץ על פניהן
וכלאחר יד של חן להתיז עליהן
את משובת נעורינו.

בית 4 ואין בנו חמלה למתחזים.
להפך:
ברמזים גסים אנו מסלקים אותן למקומן הראוי
שהוא בשום אופן לא כאן בינינו
השוחים
בלי כל ענין לחזות דוקא עכשו
בתכלית אליה אנו חותרים.

כיצד באים לידי ביטוי בשיר זה רעיונות הנוגעים לזמן ולתכלית הקיום האנושי?
בתשובתכם ציינו גם שני אמצעים אומנותיים מן השיר, והסבירו את תרומתם לעיצוב רעיונות אלה.

קובץ ז

15. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בְּכָל לְבִי אֶמֶת / יהודה הלוי

בְּכָל לְבִי, אֶמֶת, וּבְכָל מַאֲדִי / אֶהְבֵּתִיָּהּ, וּבְגִלּוּי וְסוּדִי.
שָׁמָּה נִגְדִי – וְאִיךָ אֶלֶף לְבָדִי? / וְהוּא דוֹדִי – וְאִיךָ אֶשֶׁב יְחִידִי?
וְהוּא גִרִי – וְאִיךָ יְדַעַף מְאוּרִי? / וְאִיךָ אֶצְעֵן? – וְהוּא מְשַׁעֵן בְּיָדִי!
הַקְלוּנִי מֵתִים, לֹא יָדְעוּ כִי / קְלוּנִי עַל כְּבוֹד שָׁמָּה כְּבוֹדִי.
מְקוֹר חַיִּי – אֶבְרָכָה בְּחַיִּי, / וְזִמְרָתִי – אֲזַמְרָה בְּעוֹדִי!

פרשו את ההצהרה בבית האחרון בשיר, והסבירו כיצד התיאורים בבתים שלפניו מובילים להצהרה זו.

16. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

שְׁחִי לֵאל / שלמה אבן גבירול

שְׁחִי לֵאל, יְחִידָה הַחֲכָמָה, / וְרוֹצִי לַעֲבֹד אוֹתוֹ בְּאֵימָה.
לְעוֹלָמָהּ פָּנִי לִילָף וְיִוְמָהּ, / וְלָמָּה תִרְדָּפִי הֶבֶל וְלָמָּה?
מְשׁוּלָה אֶת בְּחִייתָהּ לֵאל חִי, / אֲשֶׁר נִעְלָם כְּמוֹ אֶת נִעְלָמָה.
הֲלֹא אִם יוֹצֵרָהּ טְהוֹר וְנָקִי – / דְּעִי כִי כֵן טְהוֹרָה אֶת וְתִמָּה.
חֲסִין יִשָּׂא שְׁחָקִים עַל זְרוּעוֹ – / כְּמוֹ תִשָּׂאִי גּוֹיָה נֶאֱלָמָה.
זְמִירוֹת קִדְמִי, נִפְשִׁי, לְצוּרָהּ / אֲשֶׁר לֹא שָׁם דְּמוּתָהּ בְּאֶדְמָה.
קִרְבִּי, בְּרָכּוֹ תְּמִיד לְצוּרָתָם / אֲשֶׁר לְשִׁמוֹ תִּהְלֵל כָּל נִשְׁמָה!

מה הם דברי התוכחה והעידוד של המשורר לנשמתו?

הסבירו והדגימו מן השיר שני אמצעים אומנותיים התורמים לעיצוב דבריו.

17. לפניכם שיר מאת אברהם חלפי (המתחיל במילים: "עטור מצחך זהב שחור"), קראו אותו, וענו על השאלה שאחריו.

בית 4 שוכנת נפשי בין כתלי ביתך.
ושבויה בין כתליך ממני נפרדת
עת אני בגופי נפרד ממך.

בית 5 פרוש חלומי כמרבד לרגליך.
צעדי, אהובה, על פרחיו פסיעותיך.
לבשי חלוקה הנוד לעת ליל.
עוד מעט ואבא אליך.

בית 6 ומצחך
העטור זהב שחור
יקרב אל שפתי כחרוז אל שיר.
אז אלחש באזניך עד בקר,
עד אור,
כשכור:
עטור מצחך זהב שחור.

בית 1 עטור מצחך זהב שחור.
(אינני זוכר אם כתבו כך בשיר).
מצחך מתחרז עם עינים ואור.
(אינני זוכר אם חרזו כך בשיר).
אך למי שתהיי –
חיי מלאי שיר.

בית 2 חלוקה הנוד צמרירי נרך.
את בו מתעטפת תמיד לעת ליל.
לא הייתי רוצה להיות לך אח,
לא נזיר מתפלל לדמותו של מלאך
ורואה חלומות עגומים של קדשה –
ולמולו את, אשה.

בית 3 את אוהבת להיות עצובה ושוקת,
להקשיב לספור על קרוב, על רחוק.
ואני שלא פעם אביט בך בשקט,
אין קול ודברים,
שוכח הכל על אודות אחרים.

שיר זה הוא שיר אהבה עדין ומלא כמיהה.
הסבירו והדגו קביעה זו.

18. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מאהב חדש / דן פגיס

בית 1
את אוספת אותי, זהוב כמעט עזוב,
ומשפּשפּת אותי בין אגודל ואצבע:
אני משתדל להיות חדש, אפילו קצת להבריק.

בית 2
את בוחנת את ערכי הנקוב,
מתבוננת בפרצוף שנוטב בעי:
אני מתגדל, כמעט קיסר של ממש.

בית 3
לא די. את מרכינה אלי אֶזֶן דואגת,
מקיישה, מקשיבה לי: אני משמיע לך
את צלצולי הזך ביותר, כמעט ללא סיג.

בית 4
לבסוף, כחלפנית למודת נסיון,
את נושכת אותי: אולי יתעקם
הזהוב המזויף הזה.

בית 5
אני קשה, עומד בנסיון: אמן לא זהב,
אבל נחך הגון. עכשו תוכלי
בלב בוטח לבזבז אותי.

הסבירו את המשמעות של הנאמר בסיום השיר:

"[...] עכשו תוכלי

בלב בוטח לבזבז אותי".

כיצד סיום זה מאיר את מערכת היחסים המתוארת בשיר? הסבירו והדגימו את דבריכם.

19. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תקון הריחות / ארז ביטון

מה אתם רוצים ממני,
טעם ערק וריח זעפרן צורב,
אני כבר לא אותו הילד
אבוד בין רגלים שמשחק סנוקר
בקפה מרקו
בלד.
עכשו חברים
אני לומד לאכל גלידה מבדלח
מאוטו שמשמיע קולות של צפרים
בערב,
אני לומד לפתח דלתות
בתבות נגינה עתיקות.

עכשו
נשים בטעם תות־שדה
מלמדות אותי להריח פריכות של שקספיר
מן המאה השבע עשרה
מלמדות אותי לשחק בחתול סימי
בתוך סלון ירק

חברים.

מה הם שני העולמות התרבותיים המתוארים בשיר? הציגו את מאפייניהם, והסבירו אם על פי השיר אכן אפשר לעבור בין עולמות אלה.

20. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מזרח / רוני סומק

מזרח הוא הפתח שהניח
מחמד עבד אל־והאב על ראשה
של קלאופטרה,
הוא מטפחת הקוקאין שרציתי לגנב
מאוס כולת'ום יחד עם ארבעים השודדים
של עלי בבא,
הוא חלקיק גרגיר חומוס
בבור פוטנציאל אי־סופי של צלחת טחינה,
הוא הארכיטקטורה של עבי השפם מעל שפתיו
של סבא, שהסתיר בשובו יונים את בקבוק הערק
מענייה המעופפות של סבתא.

מזרח הוא הדם המבעיר בטון של רקדנית,
הוא העורקים בעלה לא נראה שצמח
על הדקל ששתלו הורי
על שפת החדקל,
הוא הרוח שבין 'תפדל'
ל'סחתין'.

מזרח הוא הרגע בו אפשר להגיד למישהי:
"אני רוצה להתחבא בתוך שירי,
וכשתשירי אותו אוכל לנשק את פיך",
ולדעת שאלו שורות של המשורר הפרסי אומארה.

מזרח הוא המזודה של מחמוד דרויש,
הוא לטוף השוט של בדואי על גב סוסתו
בדהרה מסיני לסהרה.

מזרח הוא המקום ממנו זורחת בכל בקר
השמש.

בחרו מן השיר בשלוש תמונות, והסבירו את תרומתן לעיצוב הזהות המזרחית כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר.

21. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בכל זאת אני עולה / מאיה אנג'לו

תרגמו מאנגלית: מכבית מלכין ויואב ורדי

בית 1	אתם יכולים לשכתב את ההיסטוריה שלי עם השקרים המעוותים האלה, אתם יכולים לרמס אותי בלכלוך הזה אך אני כאבק, בכל זאת אעלה.	בית 7	האם החושניות שלי אתכם מעצבנת? האם זה גורם להתרגשות שאני רוקדת כאלו יהלומים יש לי במקום בו הירכים נפגשות?
בית 2	האם החצפה שלי מרגיזה אתכם? למה אתם נתקפים דכאון? שאני מתהלכת כאלו בארות נפט נשאבים אצלי בפסלון.	בית 8	מתוך הבקתות של ההיסטוריה העלובה אני עולה מתוך עבר המשרש בדאבה אני עולה אני אוקינוס שחר, שוצף ורחב, נובעת ומתגבעת אני מפליגה בגליו.
בית 3	בדיוק כירחים וכשמשות, וכמו הודאות של גאות ושפל, בדיוק כמו תקוות לגבה נשאות, אני בכל זאת אעלה.	בית 9	אני משאירה מאחור לילות של פחד וטרור אני עולה אל שחר שהוא נפלא ורב אור אני עולה נושאת מתנות שנתנו לי האבות, אני החלום של העבד והתקוות. אני עולה אני עולה אני עולה.
בית 4	האם רציתם לראות אותי נשברת? בראש מרפן ועינים משפלות כתפים נופלות מטה כמו דמעות, חלושה מבכיותי האמללות?		
בית 5	האם היהירות שלי מעליבה אתכם? אל תקחו את זה כל כך רציני שאני צוחקת כאלו כורים זהב בחצר שלי.		
בית 6	אתם יכולים לירות בי במלים שלכם, אתם יכולים לחסל אותי בעינים שלכם, אתם יכולים להרג אותי בשנאה שלכם, אך אני כאויר, בכל זאת אעלה.		

כיצד מתואר המאבק של הדוברת בשיר, במי היא נאבקת ולמען מה?

בתשובתכם הסבירו והדגימו גם אמצעי אומנותי אחד המסייע לתיאור המאבק.

22. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

שוב אברהם את השמש לשלום / פרוע' פרוחזאד

תרגמה מפרסית: סיון בלסלב

בית 1 שוב אברהם את השמש לשלום
 את הפלג שאדם בי
 את העננים שהיו מחשבותי הארכות
 את צמיחתן המכאיבה של צפצפות הגן שיחד עמי
 עברו את העונות היבשות
 את להקות העורבים
 שהביאו לי במתנה
 נוחות שדות ליליים
 את אמי שחיתה במראה
 והיתה דמות זקנתי
 ואת האדמה שתאזת החזרה שלי טמנה בבטנה הבוערת
 זרעים ירקים – שוב אברהם לשלום

בית 2 אני באה, אני באה, אני באה
 עם שער: המשך הריחות התת־קרקעיים
 עם עיני: חיות עלטה דחוסות
 עם השיחים שקטפתי מהחרש שמעבר לקיר
 אני באה, אני באה, אני באה
 והספ מתמלא אהבה
 ואני על הסף, את האוהבים
 וילדה שעודנה שם,
 נצבת על הסף המלא אהבה, אברהם לשלום

הסבירו את התרומה של החושים לתיאור החוויות של המשוררת.

הדגימו את דבריכם.

שיר שלא נלמד

23. לפניכם השיר "התלמיד הגרוע" מאת ז'אק פרוור. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

התלמיד הגרוע / ז'אק פרוור*

תרגם מצרפתית: צביקה שטרנפלד

הוא אומר לא עם הראש
הוא אומר כן עם הלב
הוא אומר כן למה שאוהב
הוא אומר לא למורה
5 הוא עומד
נשאל
וכל הבעיות מציגות
לפתע הוא פורץ בצחוק
ומוחק הכל
10 את הספרות והמלים
התאריכים והשמות
משפטים ומלכודות
ולמרות אימי המורה
תחת קריאות הלגלוג של הילדים המצליחים
15 בגירים מכל הצבעים
על לוח האמללות השחר
הוא מצייר את פני האשור.

מהי הביקורת בשיר, וכלפי מי היא מופנית? הסבירו והדגימו שתיים מדרכי העיצוב שבאמצעותן הביקורת מובעת בשיר.

* ז'אק פרוור – משורר, תסריטאי ומחזאי צרפתי (1900–1977). כמה מספרי השירה שלו תורגמו לעברית ובהם הספרים "שירים אחרים" (1969) ו"מילים" (1984). השיר "התלמיד הגרוע" פורסם ב"עיתון 77", גיליון 440, דצמבר 2024 – ינואר 2025.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך